

Марія МІТІНА,
курсант ННППФПНП
Володимир ОЛЕКСЕНКО,
підполковник поліції,
старший викладач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЯКІ ВИНИКАЮТЬ В ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ОТРИМАННЯ ІНФОРМАЦІЇ З ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ

На сьогодні, розвиток соціальних комунікацій значно впливає на всі сфери життя суспільства, включаючи оперативно-розшукову діяльність (далі-ОРД). З одного боку, соціальні мережі та інші онлайн-платформи являються не новим джерелом інформації для оперативних підрозділів. З іншого боку, виникають нові ризики, пов'язані з недостовірністю інформації, а також порушенням приватного життя та юридичними аспектами. Соціальні мережі та інші онлайн-платформи містять велику кількість необхідної оперативної інформації для оперативних підрозділів про людей, їхні події, зв'язки та інтереси. Оперативні підрозділи можуть використовувати цю інформацію для: розшуку злочинців; виявлення та попередження злочинів; здійснення оперативно-розшукових заходів; взаємодії з громадськістю; поширення інформації про розшукуваних злочинців; проведення профілактичних заходів; збору інформації про громадську думку.

Ми вважаємо, розвиток соціальних комунікацій створює нові можливості для ОРД, але також несе ризики, які потребують уважного ставлення. Підтвердженням нашої думки виступає те, що в оперативно-розшуковій діяльності є отримання інформації про незаконну діяльність за допомогою відкритих джерел (OSINT) та інші [1, с.609]. OSINT (Open Source Intelligence) – це метод здобуття інформації, що ґрунтується на пошуці та вилученні даних з відкритих джерел, доступних публічно. Необхідна інформація включає в собі дані з веб-сайтів, соціальних мереж, новинних джерел, форумів, блогів, Інтернет-видань та інших джерел інформації. OSINT – це потужний інструмент, який може використовуватися для різних цілей. Важливо лиш знати, як правильно збирати, аналізувати та використовувати дані з відкритих джерел, щоб отримати максимально корисну оперативну інформацію.

Саме ж використання соціальних мереж в ОРД несе свої ризики, пов'язані по-перше з недостовірністю інформації: інформація в соціальних мережах не завжди є достовірною, що може призвести до помилок у

майбутній діяльності, тому вона потребує подальшої перевірки. Адже отримана інформація проходить первинну обробку і перетворюється у форму, необхідну для подальшого обліку, систематизації, аналізу, накопичення, прогнозування та розроблення інформаційно-аналітичних документів оперативного значення [2, 83].

По-друге, збір інформації в соціальних мережах може призвести до порушення приватного життя людей, за що в майбутньому можна понести кримінальну відповідальність, а саме законодавство щодо збору інформації в соціальних мережах може бути нечітким, що може призвести до юридичних проблем. Основним законом у сфері захисту персональних даних осіб залишається Закон України «Про захист персональних даних» [3]. Однак цей закон не містить норм, які б дозволяли застосовувати його до соціальних мереж, зважаючи на їх специфіку обробки персональних даних.

По-третє, існує ризик зловживання владою з боку оперативних працівників при зборі інформації в соціальних мережах. На нашу думку, зловживанням з боку оперативних підрозділів може виступати:

Незаконний збір інформації: збір інформації без законних підстав або з порушенням законодавства.

Стеження за людьми: збір інформації про людей, які не є об'єктами оперативно-розшукової діяльності.

Зловживання доступом до інформації: використання інформації в особистих цілях або для дискредитації людей.

Фальсифікація інформації: використання сфабрикованих або недостовірних даних.

Порушення приватного життя: втручання в особисте життя людей без законних підстав.

Отже, ризик зловживання владою при зборі інформації в соціальних мережах є серйозною проблемою.

Також важливо розглянути сторону забезпечення законності та прав людини при проведенні оперативно-розшукових заходів в онлайн-середовищі. Вона включає в себе такі елементи як правове регулювання, контроль, захист даних, громадський контроль. Правове регулювання здійснюється Законом України «про ОРД», ЗУ «про захист персональних даних» та міжнародними правовими актами (Загальний Регламент з обробки даних GDPR) та ін.. Контроль передбачає отримання дозволів на проведення оперативно-розшукових заходів, контроль за їх законністю. Захист даних особи забезпечується за дотримання принципу законності, згоди, обмеження доступу, обробки персональних даних. Громадський контроль – це діяльність омбудсмена, громадських рад, НУО. Є важливим інструментом забезпечення законності та об'єктивності ОРД, а також захисту прав та свобод людини. В Україні омбудсмен має право розслідувати скарги на дії правоохоронних органів, в тому числі на порушення під час ОРД. До складу громадських рад при правоохоронних органах входять представники громадськості, які можуть

брати участь у прийнятті рішень щодо ОРД. НУО можуть проводити моніторинги діяльності правоохоронних органів, в тому числі ОРД, та публікувати звіти про свої результати. Отже, наукове значення розглянутої сторони для ОРД в онлайн-середовищі є значним, адже воно сприяє розвитку науки, вдосконаленню законодавства та практики його застосування, а також захисту прав людини.

Підсумовуючи викладене можемо зробити узагальнений висновок, що соціальні мережі стають все більш важливим джерелом інформації для оперативно-розшукової діяльності. Використання соціальних мереж має переваги, але також несе ризики, пов'язані з недостовірністю інформації, порушенням приватного життя, зловживанням владою та юридичними аспектами. Забезпечення законності та прав людини при проведенні ОРД в онлайн-середовищі є важливою умовою ефективної боротьби зі злочинністю.

Із метою недопущення порушень зазначених норм необхідно:

Розробити чітке законодавство, яке б регулювало збір інформації в соціальних мережах.

Впровадити етичні стандарти та правила збору інформації в соціальних мережах.

Здійснювати судовий контроль за проведенням оперативно-розшукових заходів в онлайн-середовищі.

Забезпечити захист персональних даних при зборі інформації в соціальних мережах.

Здійснювати громадський контроль за діяльністю правоохоронних органів в онлайн-середовищі.

Список використаних джерел

1. Лунгол О. М, Габорець О. А. Інноваційні методи та цифрові технології в оперативно-розшуковій діяльності. Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»): журнал. 2023. № 11(17) 2023. С.609. DOI : [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-11\(17\)-602-615](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-11(17)-602-615) (дата звернення 02.04.2024).

2. Фаріон О. Б. Інформаційна модель оперативно-розшукової діяльності оперативних підрозділів Державної прикордонної служби України. Зб.наук.пр. Центру воєнно-стратегічних досліджень Нац.унів. ім. Івана Черняхівського. 2020. № 1(68). С. 83. DOI: <https://doi.org/10.33099/2304-2745/2020-0/81-85> (дата звернення 04.04.2024).

3. Про захист персональних даних. Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2297-17> (дата звернення 05.04.2024).